

hozzáférhetetlenségnek. Szilvi dolgozatai nagy népszerűségnek örvendenek, az ezekből összeállított dosszié lehetne akár Osztály négy évének egy bizonyos értelemben vett krónikája, de inkább szól a jelroncsolódásról és a neveltségessé tevés gesztusáról, a meg nem értésről. A történelemórán gyűjtött bizonyítékok bizonyos mértékben sokat elárulnak Osztályról, amennyiben őrzik annak lenyomatát, ki mikor ébredt rá arra, hogy mi folyik Szurkó óráin, és arra, hogy ez a közös dokumentáció közösségteremtő erejű lehet. Sajnos azonban épp ez bukik meg Schneider magánakció-jával, és csak a kölcsönös bizalom kialakulásának képtelenségére mutat rá. A *Holvanpanka* dosszié a hordozott trauma feltárásának kísérlete, de ez is kudarcba fullad megiríhatatlanságának felismerésével. Sziráno szövegei betölthetnék azt a szerepet, hogy közös nyelvet adjanak Osztálynak, kanonizálásukra pedig egy rockzenekar nagyon is alkalmas volna. Sziráno szólamában meg is jelenik több helyen a Megváltó szerepébe helyezkedés vágya, de az önreflexív és önironikus narrátor leleplezi ezt a monumentális dagadó privát szenvedéstörténetet. Még Sziráno lázadása — ami egészen meglepő módon sikerül, hisz ballagáskor a tanárba érve Osztály a Marseillaise-t énekli — sem képes betölteni szerepét, tűnjön az a tanárba áradó napfénytől bármilyen dicsőségesnek, ugyanis a tanárok nem így értelmezik. Nyerges Gábor Ádám új regénye az elbeszélhetetlenség nehézségeire való rákérdezés tehát, mely humorával, önleleplező és önironikus szeretetességével nagyon is szerethető.

VESZPRÉMI Szilveszter

Kiskutya a hazajutás képtelenségéről

(*Ocean Vuong: Röpke pillanat csak földi ragyogásunk.* Ford.: Varga Zsuzsanna. Európa, 2020)

Az emlékezet választás kérdése (115) — idézi háttal ülő anyját a *Röpke pillanat csak földi ragyogásunk* elbeszélője, Ocean Vuong. Ocean Vuong úgy döntött, hogy emlékezik. A vietnami származású amerikai költő a nagy sikerű *Night Sky with Exit Wounds* című verseskötetében már boncolgatott identitáskérdéseit a kialakulásuk helyén, memoárjában vizsgálja tovább. A könyv megírásával a harmincéves szerző levelet ír az édesanyjának a regény formájában, amelynek keretei rögtön az első oldalakon intim közeget, őszinte megszólalást, vallomások hangulatát teremtenek. *Hadd kezdjem újra* (11), szól az első mondat, és az olvasó érti, itt komoly tételek, elmondhatatlan történetek, csuklásszerűen előtörő gondolatok várhatóak.

A regény három nagy fejezetből áll. Az elsőben a Vietnamban történelekről olvashatunk az anyja és a nagyanyja néha zavaros, összeférelésre szoruló meséin keresztül, betekintést kapunk abba a gyermekkorba és otthonlétbe, amit ezek a történetek és a velük cipelt tapasztalatok alakítottak ki. A második részben az elbeszélő ébredő homoszexualitását és első szerelmének emlékeit idézi fel. A harmadik egységet adó széttagolt, sokszor csak egy-egy bekezdésnyi ideig vezetett történetek a főiskolai évekről, az íróvá válásról, a gyászról, az eddig is vizsgált traumákkal való együttélésről szólnak.

A három egység különböző egyéni mitológiákat és szereplehetőségeket, identitásokat nyit meg az elbeszélő számára. Az első kifejezetten a traumatizált családé, amely traumatizált gyerekkort is jelent. A történet harmadik oldalán a gyerek játékból az anyja hátára ugrik, amely az anyában poszttraumás reakciót vált ki, hiszen a háború örökre beköltözik az azt átélő emberek testébe. A családon belüli erőszakot a továbbiakban már ebben a keretben értelmezi az elbeszélő: „Kezet emelni a gyerekekre — felkészíteni a háborúra” (26), a gondolat meghatározza a főszereplő máshol átélte erőszakos élményeihez való viszonyát is.

A család középpontjában az anyja, Rose áll, az ő húga csak egy-egy epizód erejéig jelenik meg. Édesanyjuk, Lan nagy ott-

léte, a transzgenerációs mintáihoz hasonlóan, állandó a szövegterben, az iszlám hagyomány nőket sújtó elvárásaitól való megszabadulás története az övé. Ez a megszabadulás azonban az első pillanatokban sem hozott valódi szabadságot, a háború idején megszálló katonáknak árulta a testét azért, hogy a gyermekét tudja nevelni. „Ki ítélkezhet felettem ezért?” (75) — teszi fel a kérdést Lan nagy meséjében.

A család története már az államokban, az elbeszélő gyermekkorában sem rendeződik. A nőknek angoltudás nélkül kell megpróbálniuk szervezni az életüket, és ebben nagy szerep jut a már angol környezetben felnövő gyerekeknek. Ocean verést kap azért, mert meg akarja tanítani olvasni az anyját, aki képtelen ezt a tudást elsajátítani, miközben szülői méltóságának maradványát is védenie kell.

A regény egyik fontos pontján az anyja úgy fogalmaz: „Csak mi ketten vagyunk egymásnak” (197), és éppen emiatt tud erős gesztus lenni az, hogy ennek a regénynek a címettje az anyja, aki egyébként nem érti ezt a nyelvet. Kevesebb szó van a birtokában, mint amennyi aprót össze tudott kuporgatni, az angol nyelvel kapcsolatos egyetlen tapasztalata, hogy megalázóan beszélnek hozzá. Az anyja nem képes olvasni, nyilvánvalóan nem ismeri a hivatkozott irodalmi, filozófiai helyek jelentőségét, és nem tudna válaszolni azokra a pszichológiai alapú kérdésekre sem, amelyekkel az elbeszélő olvassa az életüket.

Vuong az eltávolítás eszközeként önmagára végig a Kiskutya nevet használja, amelyet hagyományból aggnak a gyerekekre családtagok — így a démonok, ártó szellemek nem hallják meg azt, hogy a háznál óvni, védeni való gyermek van. Bár a magyar köztudatban is él még e tabusító hagyomány emléke, mégis a Kiskutya név az angol környezetben már elveszti a gyökerét és a gyökeréhez kapcsolódó jelentését: egy egyszerű, önkényesen adott névvé válik, amelynek a motivációjáról tovább gondolkodhatnánk.

A megszólításhoz hasonlóan nem tisztázandó a kötet nyelvvel való viszonya. Mohácsi Balázs¹ megjegyzi, hogy más, a közelmúltban megjelent többnyelvű szerzők könyvéhez hasonlóan az elbeszélő is a második nyelvét használja. Vuong maga is ír arról, hogy a vietnámi nyelvel nem bír oly módon, ahogy azt a regényírás megkövetelné, hiszen annyira ismeri azt, amennyit az anyjától tanult. Ez a tudás egy másodikos elemi iskolás szó-kincse és nyelvtana, aki végignézte, ahogy egy amerikai támadás összedönti az iskoláját. Ehhez képest azt mondja: „maszként viseltem az angolt, hogy mások láthassák az arcomat, ezáltal pedig a tiéteket is”. (55) A családja és a saját történetének az elbeszélhetősége éppen így marad két nyelv között, az élmények és az alaphelyzet Vietnam felől lesz először érdekes, de ez csak angol nyelven, a szerző magasabb iskolázottsági fokán szerzett elméleti tudása mentén mesélhető el. Ahogy Deleuze és Guattari² alapvetésként megfogalmazza, a kisebbségi irodalomnak a többség nyelvén kell beszélnie, a regény kisebbségi státuszát a szövegben leírt, és eddig tisztázott nyelvről való reflexiók, valamint az angol nyelven való megszólalás gyökértelensége húzza alá.

A regény második fejezetének központi témája a szerelem, amit a főhős a dohányültetvényes gazda fia, Trevor iránt érez. A két fiú identitásmarkerei izgalmasan ütköznek: Trevor egy középosztálybeli, fehér fiú, akiről Kiskutya először nem is gondolja, hogy van mit gyűlölnie az életében. Eközben Kiskutya mélyszegény, vietnámi, és esélye sincs bárkit is gyűlölnie a családjából, akikkel egymásra vannak utalva. Trevor a kapcsolatuk alatt sokat küzd a homoszexualitásának elfogadásával: „Kérlek mondd, hogy nem vagyok buzi. Az vagyok? Az? Te az vagy?” (234); „azt hiszem... én néhány év múlva rendben leszek” (265) — Kiskutya elfogadja magát, és a fennálló helyzetet, bár az édesanyjának sosem mesélt Trevorról.

Az első fejezetben megismert család történetének fő tanulsága az, hogy az ember akkor van biztonságban, amikor láthatatlan, a szerelemben esést az elbeszélő a valaki számára láthatóvá válás pillanataként írja le. Kiskutya a szerelem hatására találja magát először szépnek, vonzóknak, észrevehetőnek és észrevétel-

¹ MOHÁCSI Balázs: *Kiskutya nyunnyogásai*, 1749, 2020. 09. 12., <https://1749.hu/fuggo/kritika/kiskutya-nyunnyogasai.html> (utolsó megtekintés: 2021. 08. 16.).

² GILLES DELEUZE – FELIX GUATTARI: *KAFKA, A kisebbségi irodalomért*, ford.: KARÁCSONYI Judit, Qadmon, Budapest, 2009, 33.